

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra českého jazyka a literatury

**VÝJIMEČNÝ VLADIMÍR NEFF
(SRPNOVŠTÍ PÁNI V KONTEXTU PRÓZY 50.
LET)**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANEŽKA DOUBKOVÁ

(Český jazyk se zaměřením na vzdělávání)

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Výjimečný Vladimír Neff (Srpnovští páni v kontextu prózy 50. let) vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 14. 4. 2021

vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc., za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek a zároveň za velkou trpělivost.

OBSAH

1	ÚVOD.....	5
2	PORTRÉT AUTORA.....	6
3	DOBOVÝ KONTEXT	10
3.1	POLITICKO - SPOLEČENSKÝ	10
3.2	LITERÁRNÍ	13
4	PROMĚNY STRUKTURNÍCH DOMINANT ROMÁNU	18
4.1	TÉMA	19
4.2	PROSTŘEDÍ.....	19
4.3	POSTAVY	20
4.4	VYPRAVĚČ	25
4.5	KOMPOZICE	26
4.6	JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	26
4.7	ERB SRPNOVCŮ	27
5	REFLEXE.....	28
6	ZÁVĚR.....	31
7	RESUMÉ.....	32
8	LITERATURA	34
8.1	TIŠTĚNÉ	34
8.1.1	KNIŽNÍ	34
8.1.2	PERIODICKÉ	34
8.2	ELEKTRONICKÉ	34

1 ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je osobnost spisovatele Vladimíra Neffa a jeho dílo *Srpnovští páni* v kontextu prózy 50. let. Postupně se zaměřím na spisovatelův život, a to jak v rovině osobní, tak zejména v rovině pracovní. Druhou rovinou jsou míněny spisovatelské úspěchy a napsaná literární díla. Následuje zařazení jeho osoby do dobového kontextu politicko-společenského a literárního. Vladimír Neff je výraznou a specifickou osobností, tudíž je jistě zajímavé porovnat jeho tvorbu s tvorbou současníků. Nejrozsáhlejší a nejvýraznější částí jsou ovšem proměny strukturních dominant románu, ve které jsou *Srpnovští páni* podrobně rozebráni. Závěrečnou část tvoří reflexe několika dobových kritických statí, reagujících na autorovo dílo.

Cílem práce je vyzdvihnout výjimečnost tohoto spisovatele a jeho historického románu, upozornit na stále trvající aktuálnost díla a jeho specifické postavení mezi dalšími historickými prózami dané doby.

Další neméně významný cíl představuje podrobný rozbor jednotlivých strukturních dominant *Srpnovských pánů* a současný pohled na ně, vymaněný z dobové ideologie 50. let.

Hlavním zdrojem informací se pro mě stala zejména samotná kniha *Srpnovští páni*, o níž se celá tato práce opírá, jejíž podrobné rozebrání je také hlavním a již zmiňovaným cílem. Dále se jedná o publikace osvětlující dějiny české literatury se zaměřením na dané období, život Vladimíra Neffa, některé další publikace a samozřejmě dobové kritické statě.

2 PORTRÉT AUTORA

Vladimír Neff pocházel z rodiny známého pražského obchodnického rodu Neffů a z matčiny strany z rovněž známé a zámožné rodiny speditéra Stuchlíka. Narodil se 13. června 1909 v domě na rozhraní Nového Města pražského a Žižkova. Neff vyrůstal v typickém buržoazním prostředí, tedy i jeho výchova a vzdělání byly vedeny po měšťánsku. Otec ze syna chtěl vychovat zdatného obchodníka a svého nástupce v rodinném podniku, matka naopak oslňujícího sportovce a lva společenských salonů. Tomu bylo podřízeno také jeho vzdělání, kdy v sedmi letech nastoupil do obecné školy v Panské ulici, kam posílali své syny nejbohatší rodiny. Avšak Neffovy vzpomínky na rané školní období nejsou příliš pozitivní. Výraznými rysy jeho osobnosti byly opuštěnost a samotářství, jež doprovázela také citová uzavřenost a neschopnost otevřít své srdce a přiznat svou lásku ani těm nejbližším. Z toho důvodu se cítil osamocen jak doma, tak ve školním prostředí.

Od dětství Neff nepochyboval, že se stane spisovatelem. Svůj první román *Rozdrcené okovy* napsal již v devíti letech. Po mnoha letech a s patřičným komentářem přiložil toto své dílko do pátého svazku rodinné ságy Bornů a Nedobylů. Další dětská dílka vypovídají o jejich autorovi a odrážejí jeho základní životní pocity, osamělosti a odcizenosti, které prakticky prostupují celou nadcházející tvorbou. Stejně tak můžeme pozorovat některé charakteristické znaky budoucího spisovatele, a to bohatou fantazii a schopnost neobyčejně konkrétně popsat určité prostředí a specificky evokovat jeho atmosféru. Po absolvování nižšího reálného gymnázia odjel Neff studovat vyšší střední obchodní školu do Ženevy, následně sbírá praktické zkušenosti ze světa obchodu ve Vídni a v Brémách. Po návratu domů se začal plně věnovat práci v rodinném podniku. Nevzdal se však svého spisovatelského snu a stále po večerech psával. V letech 1933-1935 vydal šest knih a v časopise otiskl svou románovou prvotinu. Zejména romány *Malý velikán* (1935) a *Lidé v tógách* (1934) byly umělecky hodnotné. Spor s otcem vyvrcholil v roce 1935 podáním výpovědi a novou prací lektora cizojazyčné literatury v nakladatelství Melantrich. Z této životní etapy čerpá v knize *Před pultem za pultem* (1940), kde je shrnuta Neffova zkušenost prodavače a syna velkoobchodníka. Kvůli svým zkušenostem a rodinné neshodě nenáviděl Neff společnost založenou na principu vydělávání peněz. Za ideály hodné úsilí považoval víru, lásku a přátelství.

Ruku v ruce s Neffovým osobním životem a odmítáním merkantilismu v obchodním světě je i jeho literární tvorba stojící v opozici proti komercializaci literatury a kultury.

Důsledkem této komercializace se stala masově šířená braková díla a pseudoumělecké kýče. Zásadní část Neffovy literární tvorby z druhé čtvrtiny třicátých let se týká právě komerce a nejvíce postižených žánrů, tedy detektivních a dobrodružných románů. Začal si uvědomovat některé důležité otázky ohledně literatury, její společenské funkce a vztahů mezi funkcí a uměleckou úrovní. Zastával názor, že autor má uplatňovat bohatou fantazii a nápaditost, tvořit, nikoliv vyrábět. Ve svých raných parodických dílech začal upozorňovat na všechny jevy, se kterými nesouhlasil, s primárním cílem pobavit publikum. Prokázal mimořádné schopnosti, kombinací fantazie, smyslu pro grotesku... Parodoval nejen kompozici a tematické principy, ale také jazykový styl brakové literatury. Zároveň se však snažil, aby úroveň neklesla pod určitou hranici vkusu. Přesto však díla nemohla obstát, neboť jeho rozchod s buržoazní třídou a kulturou měšťáctví ještě nebyl tolik radikální. Vykočením z tohoto žánru se stal román *Lidé v tógách* (1934), který je vážným hledáním životní pravdy a stal se jedním z nejúspěšnějších a nejvydávanějších raných Neffových děl. Bezpochyby je to však román *Malý velikán* (1935), který se stal vrcholným dílem rané tvorby. O jeho vysoké umělecké úrovni nepochybovala ani dobová kritika. Nejprve vycházel pod názvem *Sáša* v časopisech na pokračování. „*Obě roviny příběhu však nejsou dostatečně vnitřně propojeny, takže časopisecká verze románu působí dojmem zcela nesourodým.*“¹ Pozdější je nová verze románu již propracovanější po všech stránkách. Tímto dílem se v podstatě uzavírá rané období Neffovy tvorby a zároveň se otevírá nové, žánrově mnohem nesourodější a rozvětvenější.

Toto následné období ve své knize Bohuslav Hofmann označuje jako tzv. pohádkové intermezzo Neffova života. Mezi lety 1935 – 1937 vycházejí pohádkové sbírky *Omyl růžového stařečka a jiné pohádky pro malé i velké* (1937) nebo groteskní pohádka *Poslední drožkář* (1935). V pozdějších letech se k tomuto žánru vracel spíše sporadicky nebo využíval některé charakteristické strukturní znaky pohádky v jiných nepohádkových epických žánrech. Svým románem *Dva u stolu* (1937) Neff navázal na předchozí úspěšný román *Malý velikán*. Jedná se o psychologickorealistický román. Na vlně psychologických románů se Neff drží i nadále. *Bůh zbytečnosti* (1939) je prodchnut kromě psychologických myšlenek také filosofickými. „*Uměleckým záměrem bylo vyvést hlavního hrdinu z izolace, otevřít mu dokořán brány života, uvést ho do světa zdravých, silných životaschopných*

---

¹ HOFFMANN, Bohuslav. *Vladimír Neff*. Praha: Československý spisovatel, 1982. Portréty spisovatelů. ISBN 22-143-82. (s. 50)

praktických lidí.“² Následný groteskně filosofický román *Vyhnání z ráje* (1940) stojí na konci tvorby z třicátých let a v jistém smyslu ji završuje. Skrze všechna tato díla prostupuje otázka, zda mohou být lidé šťastni, a pokud ano, tak za jakých okolností.

Od roku 1939 se Neff oficiálně stává spisovatelem z povolání. Po válce nějaký čas pracoval jako barrandovský scénárista, ale i v barrandovském období stále psal, především románové příběhy. Jeho uměleckým vyvrcholením jsou dvě rozsahem i charakterem rozdílné prózy. Román *Třináctá komnata* (1944) a novela *Marie a zahradník* (1945). Na první pohled upoutají nejvíce pozornosti postavy, s nimiž Neff ve své tvorbě doposud nepracoval. Zejména to jsou postavy dětské a lékař Kalista, který je podle některých kritiků interpretován v duchu Dostojevského, jako „běs vulgarity“.³ Právě *Třináctá komnata* je označována za Neffův nejlepší psychologický román a ve vývoji české psychologické prózy zaujímá významné místo.

V době okupace se prohloubil Neffův zájem o filosofii a rozhodl se sepsat laický slovník dějin filosofie. Tento *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias* (1948) vznikl po celou dobu války i v prvních letech po válce. Dobová kritika však slovník označila za neužitečný pro socialistickou kulturu i společnost. Podstatným nedostatkem byl malý prostor věnovaný marxistické filosofii, která byla navíc autorovými výklady zkreslována. Marně se Neff bránil, že kniha se nestaví proti marxismu a jejím základním smyslem je podání objektivního poučení o předmarxistické filosofii. Své znalosti, získané tvorbou filosofického slovníku a po rozsáhlých filosofických studiích, chtěl Neff uplatnit v některém dalším díle. Hodlal je využít ve velkém korzářském románu, jehož hlavní postavou měl být bakalář filosofie. Nakonec však napsal román *Srpnovští páni* (1953) Znalost filosofie, v tomto případě středověké, je uplatněna ve filosofických rozpravách srpnovských pánů Odolena a Epíka, jež d'ábel zaplétá do příčin. Dále v postavě potulného mnicha Ciacca a v kacířských úvahách a kázáních lidových kazatelů Petra Pudivouse a Praskoly.

Vrcholnými díly jsou bezesporu Neffovy historické romány. Především pentalogie *Sňatky z rozumu* (1957), *Císařské fialky* (1958), *Zlá krev* (1959), *Veselá vdova* (1961), *Královský vozataj* (1963). V těchto knihách je podrobně líčen vývoj české společnosti od poloviny 19. století do Květnového povstání v roce 1945. Česká společnost je podrobena

---

² Tamtéž (s. 75)

³ Tamtéž (s. 108)

analýze po dobu sta let. Zaměřena je především na pražské měšťanské obyvatelstvo, částečně se ale věnuje i dělnické třídě. V některých částech je pražské prostředí zaměněno například za jiné oblasti v Čechách, nebo dokonce mimo území Čech: Vídeň, Paříž, Španělsko za občanské války a další. Díky tomu je čtenáři představeno mnoho historických událostí, ale i smyšlených příběhů, které jsou skvěle sjednoceny postavou vypravěče, který dílem provází. Částečně byla pentalogie inspirována Neffovou vlastní rodinou historií, a můžeme o něm tedy hovořit jako o kronice rodiny Neffů, v románu pod jménem rodiny Bornů.

V průběhu let následujících můžeme sledovat další Neffova díla, jako jsou *Trampoty pana Humbla* (1967), historická trilogie *Královny nemají nohy* (1973), *Prsten Borgiů* (1975) a *Krásná čarodějka* (1980), z níž se do popředí výrazně dostává čtenářsky oblíbená postava Petra Kukaně z Kukaně. Posledním Neffovým dílem byla novela *Roucho pana de Balzac* (1981), která připomene řadu dřívějších Neffových děl, zejména groteskní parodické romány *Vyhnání z ráje* a *Marie a zahradník*. Jako vzpomínka na národního umělce Vladimíra Neffa vznikly *Večery u krbu* (1986), které byly zpracovány Neffovým synem Ondřejem. Jedná se o seriál rozhovorů otce se synem, synovské vzpomínky a představení některých členů rodiny, kteří se objevili v pentalogii.

Kromě literární tvorby se Vladimír Neff věnoval také překladům děl zahraničních, a to hned z několika jazyků. Z francouzštiny překládal Victora Huga, konkrétně díla *Devadesát tři* (1953) a *Dělníci moře* (1954). Z němčiny dílo Ernsta Sommera *Poslání Tomáše Münzera* (1951). A zejména z ruštiny, společně se svou manželkou dramatickou autorkou a překladatelkou Vlastou Petrovičovou, s níž se oženil na sklonku války. Namátkou můžeme zmínit díla Lva Nikolajeviče Tolstého *Živá mrtvola* (1949), Alexeje Jugova *Nesmrtelnost* (1952) a *Bojovníci* (1955) nebo Michaila Kočněva *Stříbrná přize* (1952).

Jak zmiňuje B. Hoffmann ve své knize: Neffovo dílo je přeloženo i do mnoha světových jazyků: do ruštiny, němčiny, polštiny, maďarštiny, ale třeba také lotyštiny nebo holandštiny. Zaslouženě mu byl roku 1968 udělen titul zasloužilý umělec a v roce 1979 titul národní umělec.

Často zmiňovanou otázkou související s Neffovou tvorbou je, zda ve svých dílech používá informace ze svého vlastního života a z rodinné historie. Odpovědí je, že mnohé ze skutečných faktů a životních událostí ze svého života i života svých předků využil jako spisovatel ve své prozaické tvorbě, zejména v pentalogii a v románu *Dva u stolu*. Jak ale

často Neff tvrdil: „*životní osudy jeho prarodičů, rodičů a ostatních příbuzných mu byly pouze základnou, na jejímž půdorysu zbudoval svou vlastní románovou stavbu, neboli zaměřil se na ty reálie, jež vyhovovaly jeho ideovému a uměleckému zaměření*“.⁴ Jak už bylo jednou zmíněno, zejména v pentalogii se inspiroval svou rodinou historií, a můžeme tak nepřímo hovořit o kronice rodiny Neffů.

3 DOBOVÝ KONTEXT

3.1 POLITICKO - SPOLEČENSKÝ

Z marxistického pohledu na dějinné události můžeme periodizovat totalitní systém na několik částí. 1848 – 1917 období marxismu a budování teoretické základy ideologie, jejímiž teoretiky jsou Karl Marx a Friedrich Engels. Oba vtiskli hnutí revoluční charakter a myšlenku neustálého třídního boje mezi kapitalisty a proletariátem. 1917 období marxismu-leninismu, kdy se po Velké říjnové revoluci a vítězství bolševiků v Rusku, tato teorie uvádí v praxi. 1917-1923 období změn a nových počátků v čele s Leninem, tzv. Leninova éra. 1924 – 1930 období boje o Leninovo následnictví, zejména mezi Lvem Trockým a J. V. Stalinem, který vítězí a v letech 1930 – 1953 hovoříme o období stalinismu. Právě toto poslední období je nejzásadnější, a to z vícero důvodů. Zejména však proto, že v poválečném Československu a v době stalinismu se pevně uchycují komunistické myšlenky i u nás a komunistická strana se dostává k moci. Druhým důležitým ukazatelem je také rok 1953.

Neffova kniha *Srpnovští páni* byla vydána právě roku 1953, tedy v poměrně krátké době po úspěšném komunistickém převratu v Československu, který proběhl roku 1948. Převrat neznamenal pouze změny v politické sféře, ale nadvládu nad celou československou společností, tedy i nad kulturním životem. Svobodná umělecká tvorba a nezávislé tvůrčí myšlení se začínalo ocitát v rozporu s režimem a v nových politických podmínkách bylo problematičtěji udržitelné. Nástupem komunismu a komunistické ideologie se zásadně změnila interpretace historie a její využití v politice a politickém boji jako takovém. Myšlenka budování nové a lepší společnosti se odrážela i v literatuře, a to zejména snahou

---

⁴ Tamtéž (s. 9)

o přetvoření všech děl (literární, uměleckých...) na budovatelská díla, která bojují proti kapitalistům a kapitalistickým zemím a vyzdvihují komunistickou ideu.

Již brzy po převratu se začali komunisté pomalu zbavovat všech skutečných i potenciálních odpůrců režimu. Tyto politicky motivované čistky zasáhly všechny oblasti života. Kulturní oblasti a literaturu nevyjímaje. Očistou literatury se zásadně zmenšily počty spisovatelských a kulturních organizací, které byly buďto rozpuštěny, nebo podřízeny Syndikátu českých spisovatelů. Pod jeho patronací se uskutečnila v dobříšském zámku 13. – 17. března 1948 Konference mladých spisovatelů. Jednotlivá vystoupení se opakovaně opírala o ztotožnění se socialistickou orientací kultury, ačkoliv stěžejní tématem byla umělcova svoboda v literatuře, na což komunisté nenahlíželi příliš přívětivě. Stejně tak na ustanovení Klubu mladých spisovatelů. Konference se spolu s pokusy o vznik klubu stala na dlouho dobu poslední relativně svobodnou a veřejnou výměnou názorů mezi českými autory.

V následujících letech proběhly tvrdé represe, zavírání vysokých škol, odvolání vedení a řady učitelů a vyloučení mnoha studentů. „*Pronásledování odlišně smýšlejících bylo uplatňováno jako politická směrnice, jež vyvolávala obavy z dalšího vývoje a umocňovala vlnu emigrace kulturní třídy. V prvním půlroce převratu opustilo Československo asi 8 000 osob.*“⁵ Sdělovací prostředky v Československu přitom emigraci odsuzovaly jako vlastizrada. Mezi významné osobnosti, které emigrovaly do zahraničí, patřili například Ferdinand Peroutka a František Kovárna do Velké Británie, Milada Součková do New Yorku, Jiří Voskovec do USA, nebo Jan Čep do Francie. Emigranti se v exilu postupně usazovali a začínal se formovat nezávislý český literární život, ve kterém nefigurovala cenzura nebo směrnice pro vhodná témata. Roku 1951 zahájila svou činnost a pravidelné vysílání Československá rozhlasová stanice Svobodná Evropa (Radio Free Europe, RFE).⁶ Pracovalo zde mnoho významných osobností, mimo jiné již zmíněný Jan Čep, Egon Hostovský a další. Prvním ředitelem New Yorkského vysílání se stal Ferdinand Peroutka.

Po školství následovalo upevňování komunistických pozic v další sféře, a to v kultuře. Hned několik nově vydaných zákonů souviselo s kulturním životem: zákon o jednotné škole, postátnění rozhlasu a jeho spojení v jedinou celorepublikovou instituci, znárodnění polygrafického průmyslu, *zákon o národních umělcích, jejichž požitky se měly nově odvíjet*

---

⁵ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4. (s. 84)

⁶ Tamtéž (s. 85)

*podle jejich ideologických postojů.*⁷ Výsledkem úsilí byl Sjezd národní kultury, jehož cílem bylo přimět literární inteligenci ke spolupráci s komunistickou stranou a získat na svou stranu i zbylé váhající vrstvy. K tomuto cíli bylo nezdárka využíváno spojení slibů a zastařování. Postupně skutečně byly záměry a předpoklady komunistů naplněny a v květnových volbách 1948 drtivě vítězí. Prezidentské volby a vítězství Klementa Gottwalda dovršují politicko-mocenský převrat a Československá republika se mění v lidově demokratický stát. V dobové marxisticko-leninské terminologii znamenalo představení socialistického systému.⁸

Podle sovětského vzoru začala komunistická strana zřizovat tvůrčí umělecké svazy, které byly v otázce ideologie pevné a plnily zejména roli zprostředkovatelů a vykonavatelů politických usnesení. K Syndikátu českých spisovatelů byl připojen také Spolek slovenských spisovatelů, sloučení těchto institucí mělo za cíl kompaktní celostátní uskupení podle sovětského vzoru. Jednotliví členové byli rozdělováni podle „kvality“ na řádné členy a kandidáty. „Kvalitou“ byla míněna příslušnost ke komunistické straně, vztah k ideologii a ochota podřídit se ve výběru vhodných témat pro svá díla.

Novým uměleckým směrem, který měli spisovatelé následovat, se stal socialistický realismus. Předsedou Svazu československých spisovatelů Janem Drdou chápán jako „*demokratický protiklad teroru modernismu*“.⁹ Socialistický realismus neboli SORELA byl chápán jako sepětí umělce s pracovním a hospodářským úsilím a rozvojem. Předpokládalo se sepětí s kolektivními zájmy a s budováním socialismu, samozřejmostí byla také osobní politická a ideová angažovanost spisovatele. Za vhodná témata byla označovaná budovatelská úsilí z prostředí továren, dílen, dolů, nebo vesnic, kde se v jednotlivých zemědělských družstvech rozbíhala první etapa kolektivizace.

Politika represí postihla během čtyřicátých a počátkem let padesátých celou řadu umělců. Nemálo spisovatelů skončilo ve vězeních nebo v táborech nucených prací. Nespravedlivě odsouzených byla celá řada, za připomenutí stojí básník a překladatel Josef Palivec, katolický básník Zdeněk Rotrekl... Do dějin ovšem vstoupil zejména jeden zinscenovaný soudní proces, známý jako Proces s vedení záškodnického spiknutí. V tomto procesu byli souzeni Milada Horáková a další, oběšen byl marxistický publicista Závist

---

⁷ Tamtéž (s. 86)

⁸ Tamtéž (s. 88)

⁹ Tamtéž (s. 90)

Kalandra.¹⁰ Tento proces byl významný zejména z toho důvodu, že komunistická politická moc jasně ukazovala každému, kdo nesouhlasí s předválečnými procesy v Sovětském svazu, nebo se Stalinovými rozhodnutími, že se stává nepohodlným a je považován za zločince. Rok 1951 se stal osudný převážně pro katolické spisovatele a publicisty, náležící k ruralistickému směru, kteří se ocitli ve vazbě. Obvinění byli ze spolupráce s Američany v organizované Zelené internacionále, která údajně vyvíjela diverzantskou činnost na vesnici.

Rok 1953 se stal významným z důvodu hned dvou úmrtí vysoce postavených komunistických vůdců J. V. Stalina a následně také Klementa Gottwalda. Ačkoliv se začínaly objevovat jisté náběhy k uvolnění, ani smrt těchto významných představitelů nezastavila kolotoč procesů, ačkoliv počet trestů smrti se výrazně snížil. V tomto roce byla také zřízena Hlavní správa tiskového dohledu.¹¹ Ta se v podstatě starala o cenzurování českého tisku, včetně literatury. V průběhu několika let se tvrdý cenzurní mechanismus stabilizoval a politická moc mohla kontrolovat veškeré tiskoviny i publikační činnost. Cenzura fungovala ve více nejrůznějších formách. Jednalo se o kontroly tisku, ediční a redakční rady, posuzování rukopisů s ohledem na ideologickou i politickou podobu. Vše, co odporovalo momentálnímu zájmu socialismu, bylo přinejmenším podezřelé. Texty mohly být přímo zakázány, případně si dělaly menší úpravy na příkaz cenzorů redakce nakladatelství samy, pouze v případech závažnějších si zvaly autory. Tento systém zákazů a příkazů svědčil mimo jiné také o částečně vnitřní politické nejistotě, obávající se svobodných projevů a vynucující si lojalitu i prostřednictvím represí. S ohledem na cenzuru se umocňovala také autocenzura. Každý autor, který usiloval o publikování svých prací, bral ohledy na existenci zásad a pravidel, které nebylo možno překročit. Toto vše dohromady určovalo a jistým způsobem měnilo, deformovalo kulturní dění po téměř celé čtyřicetileté období komunistické vlády.

3.2 LITERÁRNÍ

Nástup komunismu a komunistické ideologie se výrazně projevil v mnoha odvětvích, samozřejmě literaturu nevyjímaje. Bylo zapotřebí přizpůsobit historii a historické události této ideologii a využít je v politickém boji a upevnování moci. Dějiny začaly být

---

¹⁰ Tamtéž (s. 95)

¹¹ Tamtéž (s. 89)

interpretovány jako nevyhnutelná cesta k vítěznému cíli, čímž byl myšlen socialismus s dokonalou socialistickou společností. Budovatelská koncepce světa se opírala o historický materialismus. Jednotlivá dějinná období tedy zákonitě a nevyhnutelně směřovala ke stále dokonalejšímu uspořádání společnosti, byla jakousi předzvěstí a poukazovala k dnešku. Vítězství komunismu se zdálo být nezpochybnitelné a z dějinného hlediska podložené a očekávané. Historická kontinuita dodávala přítomným společenským změnám náznak legitimacy. Hovoříme o napětí mezi přítomností a historicitou, vlastní celé budovatelské próze a historickou prózu nevyjímaje.

Jak už bylo zmíněno, novým směrem, jenž měli spisovatelé následovat, se stal socialistický realismus neboli SORELA. Tento nový směr byl chápán jako spojení umělce s pracovním, hospodářským úsilím a rozvojem. Předpokládalo se sepětí s kolektivními zájmy a s budováním socialismu. Samozřejmostí byla také osobní politická a ideová angažovanost spisovatele. Vhodnými tématy byly projevy budování, výstavby a obnovy, a to v prostředí vesnic, družstev, železnic nebo dolů. Tyto projevy budování měly poukazovat na vytvoření nové lepší společnosti se správnými názory. Často se objevovala také počáteční probíhající etapa kolektivizace v jednotlivých zemědělských družstvech. Charakterovou proměnu prodělala samotná postava, která se začala typizovat. Vznikla celá řada nových „typů“ postav. Příkladem může být kladný uvědomělý představitel mladé generace, stranický funkcionář, proti němuž stála postava záporná, a to nepřítel záškodník, který se snažil zničit socialistické ideály a budovatelské snahy. Stejně tak byl schematizovaný děj, kdy dobro vítězí nad zlem, záškodnický nepřítel je poražen a napraven a všichni se mohou radovat z vítězství nezdolné strany.

Historická beletrie měla však ještě trochu jiné postavení. Zaměříme-li se na historickou prózu po únoru roku 1948, byl její záběr, na rozdíl od předchozího období, velmi úzký. Autoři hledají takové náměty a příběhy z minulosti, které podporují myšlenku o kontinuitě dějin a nevyhnutelné cestě k vítěznému socialistickému cíli. Tuto údajnou revoluční kontinuitu dějin můžeme doložit ve smyslu Nejedlého tvrzení, že komunisté jsou „*dědici velkých tradic českého národa*“.¹² Historické události jsou předobrazy současné sociální situace a problematiky. Témata byla hledána a vybírána takovým způsobem, aby se o ně mohla komunistická strana opřít a najít v nich kořeny dělnického hnutí. Často se proto objevovaly revoluční roky, jako například rok 1848, pobělohorská doba selských rebelií,

---

¹² Tamtéž (s. 149)

kdy se lidé ohradili proti vrchnosti, nebo např. husitské hnutí. Pod vlivem Zdeňka Nejedlého, politika, který vtiskl české kultuře své představy o velkých uměleckých vzorech, bylo za inspiraci nově vznikající literární tvorby označeno dílo Aloise Jiráska, které se stalo na určitý čas závaznou normou. V oblasti hudby byl takovýmto vzorem Bedřich Smetana a v oblasti výtvarného umění Mikoláš Aleš.¹³ Na Jiráskovo dílo nebylo navazováno jako na celek, vybrány byly jen určité aspekty, rysy jeho tvorby. Zejména se jednalo o rysy didaktické a obrozenecky lidově výchovné a na lidovost, ztotožnění díla s obecnou srozumitelností. Naproti tomu jeho tíhnutí k modernismu a avantgardě byly zásadně odmítány. Historická próza dále usilovala o vznik takzvaného románu nezpochybnitelných jistot, které měly být přejaty ze sféry politiky a umělecky zpracovány do díla. Současně s modernizací románu se začal aktualizovat žánr memoáru s tematikou proletariátu a dělnického hnutí. Vzpomínky na dělnické autory sehrály zásadní roli a měly přinést autentickou výpověď o minulosti, obraz nového hrdiny, z něhož se měl přetavit hrdina literární.

Zmíněné napětí mezi historicitou a přítomností způsobilo, že v první polovině padesátých let mizí ostrá hranice mezi společenským budovatelským románem a historickým románem. Neostřejší názorové diskuse o směřování prózy s historickými náměty, proběhly v rámci prózy s náměty z období války a nacistické okupace. Odsouzena byla například duologie Adolfa Branaldy *Severní nádraží* (1949) a *Lazaretní vlak* (1950) z období okupace a Pražského povstání.¹⁴ Dílo bylo v rozporu s koncepcemi socialistického realismu zejména z důvodu charakterizování postav. Ty byly silnými individualitami formovanými každodenními starostmi a nedělily se na představitele rozdílných třídních skupin. Zároveň byl proti dobové koncepci i výběr ústředního hrdiny, kterým nebyl člověk z lidu, nýbrž úředník. Podobný problém s negativní kritikou měl také psychologický román Jiřího Valji *Zahradní ulice 70* (1950). Dobovým požadavkům naproti tomu vyhověl válečný román Marie Pujmanové *Život proti smrti* (1952), který naplňoval socialistické normy a zachycoval válku jako střetnutí dvou světů, přičemž jeden z nich se řítí do záhuby a druhému patří budoucnost. Dále K. J. Beneše *Ohnivě písmo* (1950), které zachycuje konec války v německých pracovních táborech, a Bohuslav Brezovský v románu *Lidé v květnu* (1954), jehož hlavním motivem je třídní boj. Velkého

---

¹³ Tamtéž (s. 150)

¹⁴ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945-1989: II. 1948 - 1958*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1528-0. (s. 291)

zájmu se těšily práce Antonína Zápotockého, *Vstanou noví bojovníci* (1948), *Bouřlivý rok 1905* (1949) nebo *Rudá záře nad Kladnem* (1951). Jeho pózy vycházely vstříc estetice socialistického realismu, zároveň byly inspirovány autorovou osobní zkušeností dělnického vůdce a vzpomínkami na dětství v rodině jednoho z čelných průkopníků socialistického hnutí. Na společenskou situaci reagoval také Adolf Branald ve své dvoudílné publikaci *Hrdinové všedních dnů* (*Život* 1953, *Dílo* 1954), v nichž uspořádal vzpomínky dělníků, řemeslníků a dalších průkopníků technického pokroku.

Historická beletrie padesátých let si kladla za cíl zachytit člověka v typických sociálních vazbách. Favorizuje vypravěče, kteří mohou podat široký pohled na rozvrstvení společnosti dané doby. Do popředí se dostávají žánr kroniky a románu-řeky.¹⁵ Vyznačuje se chronologickým sledem událostí a množstvím pohledů na kulturní a společenské zvláštnosti doby a místa. Nejvýrazněji a v nejkonzentrovanejší podobě se tyto tendence dobového chápání historické prózy projevily v díle Václava Kaplického. V návaznosti na jiráskovskou tradici propojil princip lidovosti s co nejširší srozumitelností a odmítnutím výrazových prostředků moderní literatury. Podřídil veškerou autorskou fantazii historické faktografii. Vyhověl požadavkům typizace šablonovitým přidělováním vlastností podle sociální příslušnosti, bez podrobnějšího vykreslení protagonistů. Kaplického volný cyklus o selských rebéliích od třicetileté války po francouzské revoluce *Čtveráci* (1952), *Železná koruna* (1954), *Smršť* (1955) a *Rekruti* (1956) měl podobu kolektivních románů či kronik. Jiráskovský tlak citelněji poznamenal také dílo Miloše Václava Kratochvíla, který se ovšem s těmito požadavky vyrovnával obtížněji. V románech problematiky husitství *Pochodeň* (1950) o kostnickém koncilu a následně *Mistr Jan* (1951), dokládají autorův příklon k vidění černobílé skutečnosti.

Naopak existovala i díla, jež se dobové koncepci vymykala a vytvářela podněty pro další vývoj české historické prózy. Za takové dílo lze označit obsáhlý román Vladimíra Neffa *Srpnovští páni* (1953). Jímž „vyšel vstříc volání doby po sociální tematice, po třídnosti pohledu a po poznávacím a výchovném zacílení literatury, nikdy se ale přitom nevzdal vlastní autorské metody a svůj obraz ekonomických a duchovních proměn Čech přelomu 13. a 14. století vystavěl na principu literární hry a metatextové vrstevnosti.“¹⁶ Před tím, aby byl žánr zvludgarizován, jej uchránila ironie a nevážnost. Právě ironie a

---

¹⁵ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4. (s. 151)

¹⁶ Tamtéž (s. 152)

parodizace protíná celé dílo, a to ve všech výstavbových vrstvách díla. Srpnovští páni jsou Neffovým pokusem o umělecké zpochybnění vyzdvihované a používané jiráskovské formy. Naproti dobové ilustrativnosti a schematismu viděl koncepci literatury jako experiment a fenomén vedoucí k otázkám. Nejen že zpochybňoval jiráskovskou formu, ale byl také obecně proti tomuto příklonu k Jiráskovi a postavení jeho díla na piedestal. Za protipól předkládal Vladislava Vančuru, jehož tvůrčí gesto bylo proti věrnosti obrazu svobodnou imaginací. Právě k Vančurovi a vančurovské tradici má Neff blízko svou vypravěčskou bravurou, schopností ironie, jazykovou stylizací, proměnou vypravěčských strategií a distancováním se od vyprávěného. „*Román Srpnovští páni zůstal v dobové historické próze poměrně dlouho dobu osamoceným a cizorodým tělesem. Sám autor se ve svém následujícím díle bornovsko-nedobylovské pentalogii vzdálil od tohoto díla a snížil čtenářskou náročnost vlastní epické koncepce. Nelze však opomenout fakt, že jeho myšlenkové a tvárné impulzy nezapadly a do značné míry přispěly k rozvoji české historické prózy na konci šedesátých a v průběhu let sedmdesátých a osmdesátých.*“¹⁷

Od poloviny padesátých let se začala díla historické prózy pomalu obracet od schematických a kronikářských záznamů revolučních událostí. Začínala být jasně pociťována tematická, žánrová a ideová omezení a strnulost jejich postupů. Jednotlivá díla stále podporovala představy o nezvratném dějinném postupu, nicméně zároveň potvrzovala hlubší zájem o specificky zobrazované události. Typizované postavy se mohly psychologicky individualizovat a zároveň se posilovala žánrová diferenciacie a autonomie. Do historické prózy opět pomalu pronikaly prvky napětí, zábavy a tradiční postupy. Jak už bylo jeho zvykem i tentokrát se průkopníkem postupu stal Vladimír Neff se svými romány *Sňatky z rozumu* (1957) a *Císařské fialky* (1958), v nichž vykreslil osudy příslušníků dvou měšťanských rodů. Vyhovovaly požadavku širokého zobrazování české minulosti, zároveň kladly důraz na individualitu charakteru jednotlivých postav a živé vyprávění, které obnovovalo zábavnou a rekreativní funkci žánru.

---

¹⁷ JANOUŠEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945-1989: II. 1948 - 1958*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1528-0. (s. 299)

4 PROMĚNY STRUKTURNÍCH DOMINANT ROMÁNU

Román *Srpnovští páni* je vyprávěním z druhé poloviny 13. století a prvních dvou desetiletí 14. století a vypráví o době zrodu předhusitského náboženského sektářství. Výrazně je v něm zobrazen feudální útlak a spory mezi šlechtou, vypočítavým měšťanstvem a prostým lidem označeným jako „smrad'oši“. Jak uvádí ve svých Dějinách P. Janoušek, Srpnovští páni jsou „*sarkastickou a přitom chápavou studií několika složitých lidských povah, drcených osudovostí náhody a nevyhnutelnosti osobní volby.*“¹⁸ Neff využil svého talentu a jeho vyprávění o srpnovských pánech a jejich poddaných působí plasticky a barvitě, přesto se však neodchyluje od historických skutečností a barvitosti tedy není docíleno na úkor dějinné pravdivosti. Jak už bylo jednou zmíněno, toto dílo je ve srovnání s dalšími historickými romány první poloviny padesátých let spíše atypické. Na rozdíl od autorů, kteří se v jiráskovském duchu obraceli do doby husitské a pobělohorské, kde zachycovali sociální bouře a rozvoj dělnického hnutí, Neff se obrací do zcela jiného období v české historii, které v historických románech nebylo téměř zobrazováno, a to na konec přemyslovské a počátek lucemburské vlády s krátkým mezidobím vlády korutanské v Čechách. Drží se žánru kronikářské historické prózy, ale zvýrazňuje její románovost, fiktivnost vyprávěných příběhů a silně oslabuje kronikářský pohled.

Dobové požadavky na umělecká díla jsou splněny v pohledu na společnost, plnou třídních rozporů a protikladů, které vedou zákonitě k nesmiřitelným třídním bojům. Z úhlu pohledu všech společenských tříd a vrstev dané středověké společnosti, tedy světských i duchovních feudálů, nastupujícího měšťanstva, dobové inteligence a zejména poddanského lidu a městské chudiny, jsou posuzovány důsledky sociálních přeměn společnosti. Hrdinové, kladní i záporní, jsou determinováni svým třídním původem, a to v otázkách způsobu myšlení i jednání. Nevztíravě a nenápadně je prostřednictvím Srpnovských pánů nahlíženo na aktuální problémy padesátých let, jež sebou přineslo budování základů socialistické společnosti u nás.

---

¹⁸ Tamtéž (s. 299)

4.1 TÉMA

Hlavním tématem díla je pohled na několik po sobě jdoucích generací šlechtického rodu vládnoucího na srpnovském panství a jeho okolí. V období několika desítek let dochází k zásadním událostem, a to jak dějinného, tak fiktivního charakteru.

Vedlejším tématem, neméně důležitým, je v kontextu doby sepsání díla základní třídní rozpor. Na jedné straně vládnoucí třída šlechticů a měšťanů, proti nimž stojí poddanský lid. Zároveň sledujeme i rozpory mezi vrstvami vládnoucí třídy, zejména mezi šlechtou a církví a nově vznikajícím měšťanstvem. Spolu s třídními rozpory je řešena otázka poddanství, lidské svobody a toho, jak jí dosáhnout a determinovat jednotlivé vrstvy společnosti. Otázka lidské svobody je hlouběji řešena zejména díky postavám tří lidových kazatelů, Petra Pudivouse, potulného mnicha Ciacca a Praskoly. V každém z nich je promítnuta určitá podoba tohoto boje a snahy o změnu. Petra Pudivouse lze považovat za jakéhosi zakladatele nového kritického společenského myšlení, jehož tragický osud mu nedovolil dovést je k úspěšnému cíli. Zároveň se však díky své smrti postupně stal modlou, tváří hnutí, a jeho myšlenky se rozšířily po celém panství. Ciacco a Praskola jsou novou krví, která se snaží myšlenky přivést k životu, každý ale zcela odlišným způsobem. Zatímco Ciacco věří v možnost lokální nápravy, nikoliv ve všeobecné postátní, Praskola je typickým lidovým hrdinou, který věří v možnost vítězství prostého lidu nad pány. Třebaže povstání je nakonec potlačeno, vyznění románu není pesimistické. Naopak, je předzvěstí budoucích lidových revolucí, které jsou chápány jako jediná možnost a správná cesta k dosažení sociálně spravedlivé společnosti.

4.2 PROSTŘEDÍ

Román se odehrává převážně v prostředí srpnovského panství a jeho okolí, tedy městečko Kostohryzy a ves Ďasův chvíst. Hned v úvodní předkapitole je zmiňováno, že Srpno se rozkládá na pravém břehu řeky Sáhy ve středním Posáží. Na protějším břehu řeky leží městečko Kostohryzy. Jedná se tedy o prostředí kdesi na Benešovsku. Původně žili předci srpnovských pánů v Kostozryzech a označováni byli jako páni z Kostohryz nebo Kostohryští. Později se přesunuli na Srpnovský kopec, kde byla roku 1293 zbourána stará dřevěná tvrz a na jejím místě vyrůstá první sídlo Srpnovců a je zde založen kamenný hrad.

Dále je zmiňováno panství Chrastina vladyky Vinaře z Vesice. Místo, kde se odehrává zejména část související s lidovými kazateli Praskolou a Ciaccem. Chrastina je místem, kde jsou myšlenky Petra Pudivouse považovány za svaté a utváří se zde skupina označující sebe sama za Petrovce. Chrastinské uspořádání je vzorem pro budoucí podobu srpnovského panství.

Méně výrazný je hrad Ortlieba Geunarungeho Rabeneck a celé jeho panství Hahnovsko, počestěle Kohoutka.

Krátká zmínka je také o královském dvoře v hlavním sídlení městě Praze, kde se odehrává korunovace Václava II. Na toto místo je nahlíženo zejména pohledem mladého Epíka, který zde slouží jako panoš usilující o rytířské ostruhy. Panství Zárožen v Lešně je vzpomínáno paní Anežkou, manželkou Odolenovou, která sem odjíždí navštívit sestru a švagra. Uspořádání panství se jí zalíbí natolik, že se rozhodne přenést tento model na Srpnovsko.

4.3 POSTAVY

Podle dobových požadavků jsou kladné i záporné postavy determinovány třídním původem. Neff se ale vyhnul černobílému schematismu tím, že některé z charakterů postavil na pomezí dobra a zla, tedy vytvořil postavy kolísavé. Ty na určitý čas překračují hranice svého třídního původu a po určité období života se přesouvají do jiné třídy. Většinou se však brzy projeví vliv prostředí, z něhož postava vzešla a v němž vyrůstala. Takovouto postavou je například Petr Pudivous, který zůstává bez začlenění do určité třídy, proto je nepochopen bohatými i chudými, Křišťan, jehož zájem o život chudiny je projevem mládí a nezralosti, a potulný mnich Ciacco, který figuruje jako intelektuál odcizený vlastní třídě, z níž pochází.

Důraz je věnován zobrazení psychologicky i historicky přesvědčivých postav s realistickými charaktery. Je vytvořena bohatá směsice postav s různou povahou i stavem. Většina z nich patří k postavám typicky feudálním, je ovládána vlastními povahovými rysy a sleduje své vlastní zájmy. Často jsou zaskočeny výsledky svých činů.

Rozdělit můžeme postavy do několika společenských tříd a vrstev: světští i duchovní feudálové, nastupující měšťanská dobová inteligence a zejména poddaný lid a měšťská chudina. Pomyslně proti sobě stojí šlechtici, měšťani a vysocí hodnostáři (Odolen, Epík,

Bigamus, Geunarunge, Mauricius...) a poddanský lid (Praskola, Svědироžka, Síla...) Za nejzdařileji a nejvýrazněji popsané lze považovat srpnovské pány Odolena a Epíka, kostohryzského správce Utěcha, představitele nově vznikající měšťanské třídy Geunarungeho, opata Bigamuse a oba lidové kazatele Petra Pudivouse a Praskolu.

Odolen

Srpnovský pán, popisovaný jako „jednonohý hrdina ze Sieradze“. Za jeho života dojde k mnoha reformám, k povýšení Kostohryz na město, stavbě hradu a přechodu na peněžní hospodářství namísto naturálního. Což je z velké části zásluhou jeho ženy Anežky. K modernizaci je však třeba peněz, což znamená postupné zadlužování panství. Už ve dvanácti letech dokáže, že je muž, když zplodí levobočka (Petr Pudivous) s dívkou pracující na louce. V běhu okolností je nucen uvrhnout ho do hladomorny, a i když si později uvědomí, že si jeho smrt nepřeje, již není možnost ho zachránit. Po smrti Petra a manželky Anežky se zcela změní jeho povahové rysy, projevuje se u něho sešlost uvnitř i navenek. Není schopen adaptace na nové poměry nebo se bránit dravému nástupu měšťanů a drzosti církve. Zatvrdí se, přestává věřit ve smysl života a jeho účelnost a systematicky začíná vybíjet nevolníky. Rezignuje na rytířské ideály a proměňuje panství v říši ďáblu. Týrá své poddané, příliš mluvným nechává vyříznout jazyk, nepohodlné nechává věšet za žebro. Lid o něm tvrdí, že do něho vstoupil ďábel. Nelidsky se zachová i ke svému synovi Epíkovi. Jeho divoké kacířství nemůže zůstat nepotrestáno, zvláště ve středověku ne. Vede časté filosofické rozpravy a myšlenky. Mimo jiné i v této postavě a jejích rozpravách Neff prokázal svou znalost středověké filosofie. Jednoznačně jde o nejvýraznější a zároveň nejrozporuplnější postavu románu.

Epík

Odolenův syn, který je typickým představitelem degenerovaného panského stavu. Kvůli chybám a dluhům svého otce i svým nemá téměř žádné prostředky. U královského dvora slouží jako panoš snažící se o rytířské postavení. Tato snaha nakonec dojde úspěchu. Po návratu domů je zděšen, jak se vše změnilo, zejména otcovou proměnou. Od bylinkářky Svědироžky dostává jed, kterým chce otce zabít. Z důvodu lidské slabosti, nebo pevným citům a synovskému poutu k otci, svůj čin nedokoná. Chce se stát opakem svého otce a pro

panství a jeho lid působí jako spása a světlo nových zítřků. Svým chování a neschopností spravovat panství si od prostého lidu vyslouží označení „rytíř z Teletína“. Neff na něm nešetří ironií. Téměř vše, co podniká, končí fiaskem. Je přinucen odstoupit měšťanovi Geunarungovi část panství a postupně prodávat další svůj majetek. Ani jeho milostný život není šťastný. Tentýž měšťan a životní sok mu přebírá lásku a lstí ho donutí vzít si jeho dceru Hilburgu. Toto manželství je od začátku nepovedené. Postupem času a trvalého neštěstí se i Epík stává zatvrzelým a znechuceným. Přestává věřit sám v sebe i v Boha, vše je mu lhostejné, čímž se nápadně podobá Odolenovi. Tak jak neslavně jeho život probíhal, stejně neslavně končí zabit vlastním synem Křišťanem.

Utěch

Správce dvorce, na něhož Odolen přenáší veškeré povinnosti a starost o panství a čehož Utěch výrazně využívá. Nepoctivý člověk, jenž provozoval vyděračské hospodářství, bral od lidí více, než měl předepsáno, a ve výsledku za to byl pánem ještě pochválen. Popisován jako lidská stvůra, která neváhá ze strachu o sebe a své nakradené peníze zavraždit otce. Vyrůstá u něho Odolenův levoboček Petr Pudivous s matkou, kterou Utěch týrá. Typickým znakem je pro něho nasliněná kadeř a rudolící obličej. Což je samo o sobě známkou jeho pokřiveného charakteru. Jeho skon rukou lidu je jedním z prvních znamení a varováním před blížícím se skutečným lidovým povstáním

Ortlieb Geunarunge

Bohatý finančník a představitel nově vznikající vrstvy měšťanstva. Jeho řeč je protkána různými příslovími, pořekadly a pranostikami, které se hodí k dané situaci. Svými lstmi a vychytralostí postupně dostává jednotlivé části srpnovského panství a pozemků, které připojuje ke svému panství. Netají se kritikou Epíkova hospodářství a jistými antipatiemi, které jsou ale vzájemné. V podstatě je Epíkovi životním sokem. Vše, co podniká, je ze ziskových důvodů provázeno úskoky. Je prototypem německého občana, který se roztahuje v Čechách a myslí si, že je významnější a důležitější než ostatní. Zároveň cítí jistý pocit méněcennosti, neboť jeho rod není tak starý a významný, je jen měšťan. To mu nebrání pyšnit se svým bohatstvím a tím, co dokázal. Nešetří na okázalosti a v každé jeho větě se skrývá podtón vychloubačnosti. Co nemá v krvi a rodokmenu, dohání okázalostí,

drahým oblečením honosným, domem a velkolepými pořádanými akcemi. Nade vše miluje svou nepříliš hezkou dceru Hilburgu, které se rozhodne zajistit kvalitní život po boku Epíka. Jednou ze svých mnoha lstí k sobě tyto dva připoutá. Přes jeho mazanost a lstivost nakonec i jeho čeká smrt z rukou lidových vzbouřenců.

Petr Pudivous

Dá se říci, že jde o nejvýznamnější postavy románu. Levoboček Odolenův, který je vychováván správcem Utěchem a stojí tak na pomezí dvou stavů a třídních příslušností. Svou přezdívku Pudivous získává proto, že se za své služby jako osobní zbrojnoš svého otce vyhýbal ženám. Jeho velkou ctižádostí je proniknout temnotou k podstatě pravdy. Pravdou je pro Petra idea lidskosti, sociální rovnosti (chudoby) a lidské spravedlnosti. Za cíl si pokládá nejen všechny sjednotit pod praporem této myšlenky, ale dostane se mu i možnosti tuto ideu realizovat. Z funkce kostohryzského rychtáře, která mu byla přidělena. Díky vzdělání, které mu poskytl farář Čeněk Kojata, rozumí církevnímu prostředí a je schopen o víře kázat. Velmi dbá na své svědomí a nedělá nic, co by se přičilo jeho víře. Jeho postavení levobočka v něm tyto kazatelské sklony posiluje. Dostává se do prostoru mezi chudými a bohatými, jimiž všemi zůstává nepochopen a neoblíben. Ztroskotá jako duchovní vůdce lidu, kacířský kazatel, i jako představitel moci světské. Za vraždu v návalu vzteku je uvržen do hladomorny ve věži Zapomněnka, kde umírá. Ukáže se však, že byl spravedlivější než sám farář a zcela bez postranních úmyslů. Sám opravdu věřil tomu, co hlásal, a pro lidi v Kostohryzech a okolí chtěl to nejlepší. Postupem času se mění v legendu, jeho slova v kázáních a myšlenka o zájmenech všeho zla („mé“ a „tvé“) žijí dál, zejména na Chrastině, kde je Petr uctíván jako svatý muž. Ačkoliv se na první pohled zdá jako postava tragická, jeho tragédie v sobě nese prvky optimismu. Neboť myšlenky žijí dál i po jeho smrti v dalších lidových kazatelích a vůdcích lidových povstání.

Praskola

Šafář z Chrastiny a silný zastánce petrovského hnutí, které svazuje s náboženskými sektami v okolních krajích. Pohledem lidových vrstev se jedině on mohl stát opravdovým lidovým hrdinou. Má vhodný třídní původ, a přestože zastává funkci šafáře, stále je jedním z lidového kolektivu. Žije a trpí jako jiní. Cítí své třídní vědomí, ví, že je synem

nevolníka. Bezútěšné a neuspořádané poměry ve společnosti nahrávají popularizaci hnutí a uspíší jeho rozvoj. Do poslední chvíle věří ve vítězný konec. Až v závěru procítá a správně odhaduje vítězné povstání městské chudiny jen jako dočasné. Varuje Petrovce, že se nemůžou spoléhat na dobročinnosti pánů, a apeluje, aby se vyvarovali porušování jejich jednoty a síly. Jde o typ lidového hrdiny, který je pravým opakem Neffových obvyklých hrdinů – malých velikánů. Praskola nemyslí na sebe, nezmítá se pochybností o svém štěstí, jak to dělají jiní, ale věří ve svou vizi a ve vítězný konec.

Ciacco

Poslední z trojice lidových vůdců, potulný mnich vydávající se pro větší vážnost za Vlacha/Itala. Na rozdíl od Praskoly nevkládá naděje do všeobecného lidového povstání v daleké budoucnosti, ale zaměřuje se na okamžitou lokální nápravu věcí. Vidinu nápravy spatřuje v mladé krvi Katuše a Křišťana, o nichž doufá, že budou novým impulzem pro panství.

Paní Anežka

Odolenova manželka, která na první pohled působí nevýrazným dojmem. V pozadí ale „tahá za nitky“ a na panství sama vládne pevnou rukou. Je krásnou, vzdělanou a zároveň velmi silnou osobností. Svého vzdělání využívá. Po dlouhé řadě paní „kožených zástěr“, které plně sdílejí hospodářské znalosti manželů, nechává spravování panství na správci Utěchovi. Právě na její přání a ze závistivých pohnutek jsou Kostohryzy povýšeny na město a hospodářství změněno z hospodářského na naturální. Nápadem na modernizace panství se inspirovala u své sestry a švagra, jež byla krátce navštívit. Činem Petra Pudivouse je zapříčiněna její smrt, údajné zalknutí, zčernání a smrt zlostí, která urychlí Odolenovu proměnu v tyrana.

Rubín

Mistr svobodných umění, v jehož monolozích je vylíčen obraz apokalyptického konce světa a zničení lidské civilizace. V jeho slovech Neff nepřímo předkládá současný dobový

problém, a to obavu z vypuknutí nové světové války, tentokrát atomové. Ústy Rubína jsou předkládány filosofické myšlenky nejen o konci světa, ale i společnosti.

Křišťan

Poslední ze srpnovských pánů. Epíkův mladší syn z manželství s paní Hátou, od mládí churavý. Připojuje se k povstání na panství. Jeho zájem o život chudiny a podmínky, v nichž žije, je zdůvodněn jeho mládím a nezralostí. Ačkoliv se zdá, že je konečně pánem, jenž bude brát ohled na potřeby prostého lidu, není tomu tak. Po vítězném povstání zabíjí vlastního otce, za ženu si vezmu Katuši a své poddané potrestá exemplárními tresty pověšením za žebro. Tímto činem se kruh uzavírá a podoba s dědem Odolenem není neznatelná. Svatbou Katuše s Křišťanem je po letech bojových snah předků spojeno panství srpnovské a hahnovské bez pozvednutí zbraně.

Výrazné vedlejší postavy: již zmiňovaná Katuše, opat Bigamus, opat Ingebrand a jeho nestoudný syn Aladár, farář Čeněk Kojata, bylinkářka Svědružka a její syn Síla, Praskolův syn Petr a manželka Draha.

Kromě fiktivních postav je zmíněna řada skutečných postav historických, zejména čeští panovníci Přemysl Otakar II., Václav II., Václav III., královna Kunnigunda (Kunhuta), Jan Lucemburský, Eliška Přemyslovna. Zmiňovaní jsou také možní adepti na český trůn v krátkém mezidobí po vymření Přemyslovců a před nástupem Lucemburků, Rudolf Habsburský a Jindřich vévoda korutanský.

4.4 VYPRAVĚČ

Vypravěče v románu lze klasifikovat jako heterodiegetického stojícího nad světem fiktivních postav a přímo se neúčastnícího vypravovaného příběhu. Jeho postavení je výsadní. Zároveň jde o vypravěče autorského vševědoucího, který je jasně obeznámen s celkovým děním kolem. Popisuje děj i postavy z vnitřního i vnějšího aspektu vidění. Ve svých promluvách upozorňuje na další průběh děje, nebo naopak vyzývá ke vzpomnutí na události již vyprávěné. Nevystupuje jako přímý aktér děje, stojí a zpovzdálí komentuje. Dokáže přeskakovat mezi časovými rovinami, předjímat budoucí události nebo bez

blížejšího vysvětlení přecházet z místa na místo. Nejvýrazněji do popředí vstupuje v úvodu, kde se představuje jako osoba, která dokáže z rozvalin srpnovského hradu zbudovat opět někdejší sídlo, oživit dávné události a příběhy fiktivních hrdinů. Rekonstruuje je a zároveň je aktualizuje. Časté je podrobné líčení detailů, pestrosti a bohatosti okolí, nad nímž se vypravěč často pozastavuje. Nejčastěji toto detailní vidění spojuje s ironizací a parodizací. Ironický je pohled na dějiny i postavy vystupující v románu.

Zvýrazněním postavení vypravěče je oslabena kronikářská forma knihy.

4.5 KOMPOZICE

Knihy je rozdělena do úvodní předkapitoly - úvodu a čtyř kapitol s názvy: Městečko Kostohryzy, Petr Pudivous, Ortlieb Geunarunge a Praskolův syn. Tyto kapitoly jsou dále členěny do menších podkapitol označovaných římskou číslicí.

V úvodní části se autor zaměřuje především na uvedení čtenáře do širších souvislostí rodů Srpnovských pánů a prostředí, v němž se ocitáme. Pomocí retrospektivy se vrací o století nazpět, do doby, kdy panství Srpnovců ještě nestálo. A rod pánů z Kostohryz, zkráceně kostohryzských, žil v městečku Kostohryzy.

V průběhu čtyř zmíněných kapitol se rozehrává příběh pánů ze Srpna, jejich životní osudy a osudy jejich poddaných. Podrobně rozebrány jsou nálady ve společnosti, přeměna panství z hospodářského na naturální a vše vrcholí lidovým povstáním. Spojením fiktivních postav a historických reálií dochází k propracovanému systému.

Na úplném konci, po neúspěšném povstání Petrovců, je zmíněna vzpoura valdenských, která proběhla roku 1338 v Jindřichově Hradci. Pod vedením Valentina = Síly (nemanželský syn Epíka a Svědirožky) a valdenského biskupa Petra, syna Praskolova. Pomalu zrála zemská husitské revoluce a ukazuje se, že nic z toho, co se stalo na srpnovském panství, nebylo nadarmo.

4.6 JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

V oblasti jazykových prostředků se promluvy postav (srpnovských pánů i dalších) příliš neliší od řeči vypravěče. Všichni hovoří spisovným jazykem stylizovaným do knižní,

místy až archaické, podoby. Časté jsou historismy, archaismy a výrazný spisovný jazyk. Ve všech jazykových rovinách se objevují anachronismy z politické i společenské oblasti, místy slangové výrazy.

Výrazný je pro Neffa styl syntaktické výstavby. Dlouhé syntaktické konstrukce s malým množstvím dialogů a dlouhými odstavci. Části konstrukcí jsou od sebe často oddělované pomocí čárek, středníků nebo dvojteček. Tato komplikovaná stavba textu popisného charakteru, poznamenaná vsuvkami a úvahami, brzdí plynulost a znesnadňuje četbu. Jazykově se autor snažil imitovat středověké kroniky a duchovní texty. Zejména ty, v nichž lze najít filosofické části.

Přímá řeč postav je oddělena nikoliv uvozovkami, ale pomlčkami. Některé z postav mají charakteristický styl mluvy, například Ortlieb Geunarunge často používá přísloví a pranostiky, styl vypravěče je poznamenan množstvím přívlastků, přechodníkových konstrukcí, knižních výrazů a polopřímé řeči, nebo Odolen, jehož řeč je zejména na sklonku života protkána častými filosofickými úvahami a monology o víře, nevíře, ďáblovi a zbytečnosti života.

Zajímavá jsou jména panovníků, v jejichž jméně není použito římské číslice, ale celého slova (například Václav Druhý). Objevují se latinské, ale také německé a francouzské výrazy nebo citace z Bible.

4.7 ERB SRPNOVCŮ

Erb Srpnovců je popisován jako černé, závojem ovinuté střely ve zlatém poli s obrazem srpů. Právě díky tomuto srpů nazvali své nové panství, tvrz postavenou nad řekou, Srpnem a začali sami sebe označovat pány ze Srpna, Srpnovské, případně Srpnoyce. Rozborem heraldického znaku lze dojít k zajímavým závěrům.

Kombinace zlaté a černé barvy značí počestnost, a dlouhý život. Samostatná zlatá je barvou Slunce, ušlechtilosti, vznešenosti, blahobytu a představuje vážnost, slávu a čest. Mezi heraldickými barvami je vysoce ceněna, nejen pro svůj jasný, oslnivý lesk. Zároveň je také barvou slavných panovníků. Černá je barvou Saturnu. Značí melancholii, skrývá v sobě cosi tajemného a nedostupného. Zároveň značí pokoru, oddanost, ale i zásadovost a sílu.

Střela ve smyslu letícího šípu je znakem bojovnosti a pohotovosti. Symbolicky ukazuje rychlost a obratnost. Podle Peršanů je šíp znamením pravdy. Srp je naopak symbolem římského boha Saturna, který údajně lidstvo navedl k orbě. Značí tedy hospodářskou píli a jí docílený blahobyt.

5 REFLEXE

O životě Vladimíra Neffa, jeho literární tvorbě i jednotlivých dílech bylo napsáno mnohé. Stejně tak konkrétně o díle *Srpnovští páni*. Zvolila jsem si tři dobové pohledy na toto dílo, které byly zveřejněny v různých periodikách, napsané různými autory a s odlišnými závěrečnými vyzněními a pohledy na dílo v kontextu doby, tedy v polovině padesátých let minulého století.

Srovnání jsou autoři Zdeněk Eis, Zdeněk K. Slabý a Jan Trefulka a periodik Rudé právo, Obrana lidu a Host do domu. Tři lidé, tři různé pohledy na dílo.

V Rudém právu byla stejného roku, kdy byl vydán román *Srpnovští páni*, tedy 1953, otištěna stať Zdeňka Eise s názvem „K nové historické próze“¹⁹. V ní se autor na *Srpnovské pány* dívá z úhlu pohledu zastávce marxistické teorie poznání vývoje společnosti a jiráskovské tendence v českém historickém románu. Zdůrazňuje, že je třeba zachytit bohaté národní tradice, úlohu pracujících mas, lidu a jeho vůdců v boji proti utlačovatelským vykořisťovatelským třídám. Tyto zásadní body v díle Vladimíra Neffa hledá a na jejich základě dílo hodnotí. V první části své stati zmiňuje, o čem román pojednává. V jeho očích je pojat jako kronikářské vyprávění bez pevného románového děje a jednotlivých postav hlavních hrdinů. Pozitivně kvituje Neffovu snahu odkrývat třídní rozpory, jež vedly k feudálním válkám a zesilujícímu se tlaku na pracující masy. Jako vykořisťovatelé jsou uvedeni šlechta a církev, zdůrazňuje také typ zbohatlého obchodníka (Geunarungeho), který pomocí lichvářského kapitálu získává vládu. Kritice se nevyhne zejména nedostatečný a zjednodušený pohled na vznik kacířství. Zároveň kritice podléhají také postavy, které nemají charakter románových hrdinů a jsou zobrazovány staticky. Z pohledu Eise proto čtenáři uniká vnitřní svět těchto postav, vylíčený po vnějším vypravování. Dále samotná Neffova řeč, která má mít středověký dobový ráz, ale údajně

---

¹⁹ EIS, Zdeněk. K nové historické próze. *Rudé právo*. 1953, roč. 33, č. 231 (20. 8. 1953), s. 2. ISSN 0032-6569.

působí na moha místech zbytečně přetíženě a svými dlouhými větnými vazbami, nedostatkem dialogů a neúměrnou délkou mnohých odstavců brzdí plynulost vyprávění a znesnadňuje čtenáři četbu. V závěru Eis uvažuje nad závažným krokem vpřed k ideovému pojetí, jež Neff učinil, a doufá, že když bude nadále citlivě naslouchat, může přinést literatuře závažná díla. Ve výsledku je tedy tato stať spíše kritikou negativních a ideově nedostačených prvků Neffova díla.

Druhou je stať Zdeňka K. Slabého uveřejněné v periodiku *Obrana lidu*, taktéž roku 1953²⁰. Na rozdíl od dalších zmiňovaných statí je tato s názvem „Román o předhusitských časech“ nepoměrně rozsáhlejší. Totožně jako Zdeněk Eis se i Slabý nejprve zastavuje u jiráskovské tradice a návratu k tématům, jež si v našich dějinných právech zaslouží přední místo a jimž byla díky Zdeňkovi Nejedlému navracena pozornost současných autorů. Téma husitství je samozřejmě jedním z nich a Vladimír Neff se svým románem obsáhl dobu samých kořenů husitského hnutí u nás, tedy dobu posledních Přemyslovců a Jana Lucemburského. Vyzdvihuje Neffovu vypravěčskou zkušenost a zralost, přičemž v krátkosti rekapituluje několik významných děl, která následně staví do kontrastu se *Srpnovskými pány*. Do popředí staví také *Filosofický slovník pro samouky*, v němž byl Neff zřejmě teprve na cestě k pochopení učení marxismu-leninismu, plně ho nedocenil, ale dopomohl k budoucímu pochopení. Následně líčí útvar historického románu, jako takového a postavení Neffova díla mezi dalšími autory tohoto žánru. Poté se dostává k samotnému románu, který v krátkosti popisuje, zdůrazňuje protikladnost lidu a pánů a třídní boj, který autor vidí správně, ale někde na úkor přesnosti historické. Na rozdíl od Eise je s postavami spokojen a kladně hodnotí jejich plastičnost, díky níž není čtenáři předkládána jen jedna tvář, ale líčí je celé. Zdůrazněn je konec románu, kdy je povstání petrovců poraženo. Podle Slabého vyvstává tímto koncem několik otázek: Jak dlouho? Jak dlouho ještě? Výsledkem těchto otázek je vyznění Neffova románu: do nových bojů – dokud nezvítězí lid. Pozitivně je hodnocena Neffova znalost doby, několikeré odvolávání se na dnešní dobu, kontrast vypravěčského umění v rovině klidné a laskavé pohody proti krutosti a zvůli doby, nebo košatost vyprávění s náznakem staré kroniky. Právě vypravěčské umění a bohatství jazyka jsou zároveň jistým problémem, Neff tímto košatým jazykem málo dbá na lidového čtenáře. Kromě této drobnosti je ale román *Srpnovští páni* hodnocen velmi pozitivně jako vynikající historické dílo, jež objasňuje kořeny husitského

---

²⁰ SLABÝ, Z. K. Román o předhusitských časech. *Obrana lidu*. 1953, roč. 7, č. 201 (23. 8. 1953), s. 4. ISSN 0231-6218.

boje a vrhá pronikavé světlo na úsek dějin, který je málo známý. Svoji stať zakončuje větou, která hodnotí knihy jako stěžejně dílo naší historické beletrie, kterým je teď a bude k němu patřit i nadále.

Poslední je stať Jana Trefulky, která byla zveřejněna o rok později, tedy 1954, v periodiku *Host do domu* s názvem „Vladimír Neff na nových cestách“²¹. Krátce informuje o tom, čím se Neffův román zabývá, a poté nešetří superlativy. Ve srovnání s dalšími romány té doby vyzdvihuje hluboké vykreslení nitra postavy a tendenčnost nenásilně vyplývající z děje. Srovnáním s Neffovým předchozím románem *Vyhnaní z ráje* dochází k závěru, že *Srpnovští páni* naplno odhalují reálné příčiny charakterů a jednání hrdinů a směru historického vývoje. Oproti tomu hrdiny románu *Vyhnaní z ráje* není možné jednomyslně charakterově zařadit. Je patrné, že za tímto autorovým přerodem a změnou pohledu může bližší poznání teorií marxismu-leninismu. Na závěr svého příspěvku Jan Trefulka stejně jako Slabý ve své stati, dodává, že Neffův román *Srpnovští páni* bude mít bezesporu trvalé místo mezi našimi historickými romány. A v tom se rozhodně nemýlil.

Po přečtení těchto tří statí je jasné, že Neffův román byl těmito kritiky velmi kladně přijat. Pokud byla nalezena některá negativa, byly to vesměs jen drobnosti, které celkovému vyznění románu a postavení mezi dobovými díly výrazně neuškodily. Jak bylo zmíněno ve dvou závěrečných statích, *Srpnovští páni* se rozhodně dostali mezi naše významné historické romány a drží si své místo až do dnešních dní.

---

²¹ TREFULKA, Jan. Vl. Neff na nových cestách. *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 1, s. 39. ISSN 0439-6227

6 ZÁVĚR

V této práci jsem si vytyčila několik výrazných cílů a myslím, že se mi všechny podařily splnit. Nejvýraznějším a nejzásadnějším cílem bylo analyzování proměn strukturních dominant románu *Srpnovští páni*, a to ve všech vrstvách, a jejich následný podrobný rozbor. Dílo jsem rozebrala v rovině tematické, kompoziční, jazykové, v rovině postav a vypravěče, prostředí a zároveň jsem objevila jistou souvislost s rodem srpnovských pánů a barvami a symboly jejich erbu. V tomto případě je heraldický rozbor erbu jasně patrným důkazem, ukazujícím, že významy barev a symbolů odpovídají charakteristickým vlastnostem rodu.

Současně díky rozboru jednotlivých rovin vyšla na povrch v úvodu zmiňovaná výjimečnost spisovatele Vladimíra Neffa a jeho díla, které zastává specifické místo v dobové próze. Tímto byl splněn také další cíl práce, v němž jsem chtěla tyto informace doložit. Zejména ve třetí části popisující literární dobový kontext je patrná Neffova specifická. Příkladem za všechny může být jazyková rovina, ve které se přiklání k vančurovské formě a odklání od tehdy favorizované jiráskovské formy. Nebo vidění postav, které nejsou primárně jen dobré nebo zlé, ale jejich charaktery se v průběhu románu a pod tíhou okolností mění, vyvíjejí a dozrávají.

Trvalá aktuálnost díla je jasně patrná v již zmiňovaných charakterech postav, které lze s trochou aktualizace propojit se současnou společností, jejími problémy a boji mezi vysoce postavenými a níže postavenými jedinci, jejichž motivaci a sny lze snadno pochopit i dnes.

Psaní této práci mi poskytlo možnost nahlédnout do období 50. let minulého století a alespoň částečně pochopit tehdejší pohled na svět a ideologii. V počátcích psaní jsem měla o spisovateli Vladimíru Neffovi jen povšechné informace. Jeho životní příběh, síla a odhodlání realizovat svůj sen, mě zaujalo. Stejně tak jeho dílo, které se na první pohled nemusí jevit jako příliš zajímavé, ale opak je pravdou. Právě *Srpnovští páni* mají stále co nabídnout a je zřejmé, že tuto myšlenku sdíleli také doboví kritici (minimálně tři zmiňovaní v této práci).

7 RESUMÉ

Tato bakalářská práce je zaměřena na osobnost spisovatele Vladimíra Neffa a postavení jeho díla *Srpnovští páni* v kontextu prózy 50. let minulého století.

Svou práci jsem rozdělila do několika základních kapitol, kterými jsou – úvod, portrét autora, dobový kontext, proměny strukturních dominant románu, reflexe a závěr.

V úvodu se zaměřuji na vytyčení cílů, kterým se chci při psaní věnovat a očekávání, která od psaní této práce mám. V hlavní části popisuji spisovatelův život, a to jak v rovině osobní, tak v rovině profesní, ve které jsou zmíněna sepsaná literární díla. Dále zasazení spisovatelovi osoby a dílo do literárního a politicko-společenského dobového kontextu. Následuje dle mého názoru nejvýraznější a nejzásadnější část, a to analýza strukturních dominant díla ve všech vrstvách a jejich následný podrobný rozbor. Závěrečnou část tvoří reflexe několika dobových kritických statí, reagujících na autorovo dílo. V závěru práce shrnuji získané poznatky a hodnotím mnou vytyčené cíle, které byly naplněny.

SUMMARY

This bachelor's thesis focuses on the personality of the writer Vladimír Neff and the position of his work *Srpnovští páni* (*The Lords of Srpnov*) in the context of prose of the 1950s.

I divided the work into several basic chapters, namely – Introduction, portrait of the author, period context, changes in the structural dominants of the novel, reflection and conclusion.

In the introduction, I focus on setting goals which I want to pay attention to when writing. In this part, I also illustrate the expectations that I have from writing this work. In the main part, I describe the writer's life, both on a personal and professional level, which contains a list of his literary works. Moreover, the placement of the writer's person and work in the literary and political-social context of the time is portrayed. This is followed by, in my opinion, the most significant and fundamental part, namely the analysis of the structural dominants of the work in all layers and their subsequent detailed analysis. The final part consists of reflections of several period critical articles responding to the author's

work. At the end of the work, I summarize the acquired knowledge and evaluate the goals I set and their fulfillment.

8 LITERATURA

8.1 TIŠTĚNÉ

8.1.1 KNIŽNÍ

1. HOFFMANN, Bohuslav. *Vladimír Neff*. Praha: Československý spisovatel, 1982. Portréty spisovatelů. ISBN 22-143-82.
2. JANOUSEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4.
3. JANOUSEK, Pavel. *Dějiny české literatury 1945-1989: II. 1948 - 1958*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1528-0.
4. NEFF, Vladimír. *Srpnovští páni*. 4. Praha: Československý spisovatel, 1980. ISBN 22-110-80.

8.1.2 PERIODICKÉ

1. HAMAN, Aleš. Proměny strukturních dominant v próze 60. let, in *Zlatá šedesátá*, ÚČL AV ČR 2000.
2. HODROVÁ, Daniela. Postava definice a postava hypotéza, in *Na okraji chaosu*, 2001.
3. EIS, Zdeněk. K nové historické próze. *Rudé právo*. 1953, 33(231), 2. ISSN 0032-6569.
4. SLABÝ, Zdeněk K. Román o předhusitských časech. *Obrana lidu*. 1953, 7(201), 7. ISSN 0231-6218.
5. TREFULKA, Jan. VI. Neff na nových cestách. *Host do domu*. 1954, 1(1), 39. ISSN 0439-6227.

8.2 ELEKTRONICKÉ

1. DOKOUPIL, Blahoslav. NEFF, Vladimír: Srpnovští páni. *Slovník české literatury: Po roce 1945* [online]. 1994 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1513>.
2. DOKOUPIL, Blahoslav. Vladimír NEFF. *Slovník české literatury: Po roce 1945* [online]. 1998 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=821&hl=vladimr+neff> f+.